

Sny z Agouti

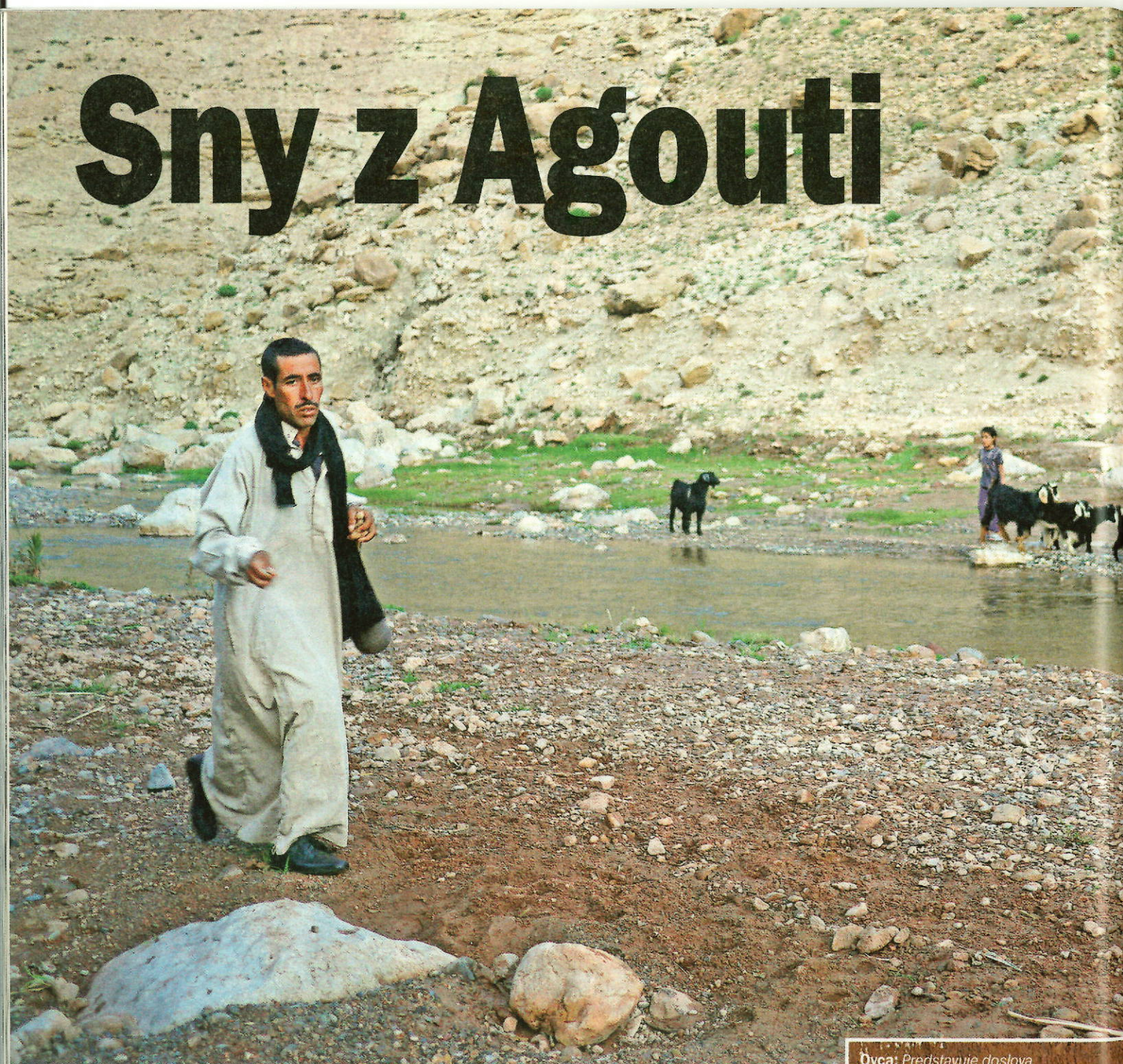

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Cez vodu: Kto sa chce dostať do Agouti, musí najprv prebrodiť rieku.

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Po čom túžia ženy v marockej dedine, stratenej uprostred pohoria Atlas?

Najprv šesť hodín autobusom z Marrákeša, prepchatého turistami, zákrutami Vysokého Atlasu a okrajom púšte do mestečka Keela M'Gouna. Odtiaľ štyridsať minút starým prepchatým mikrobusom, ktorý okrem pasažierov rozváža aj nákupy a vrecia s múkou a ryžou - táto zvláštna donášková služba funguje tak, že šóferov pomocník vrece vyhodí pred hlineným domom toho, kto si zásielku

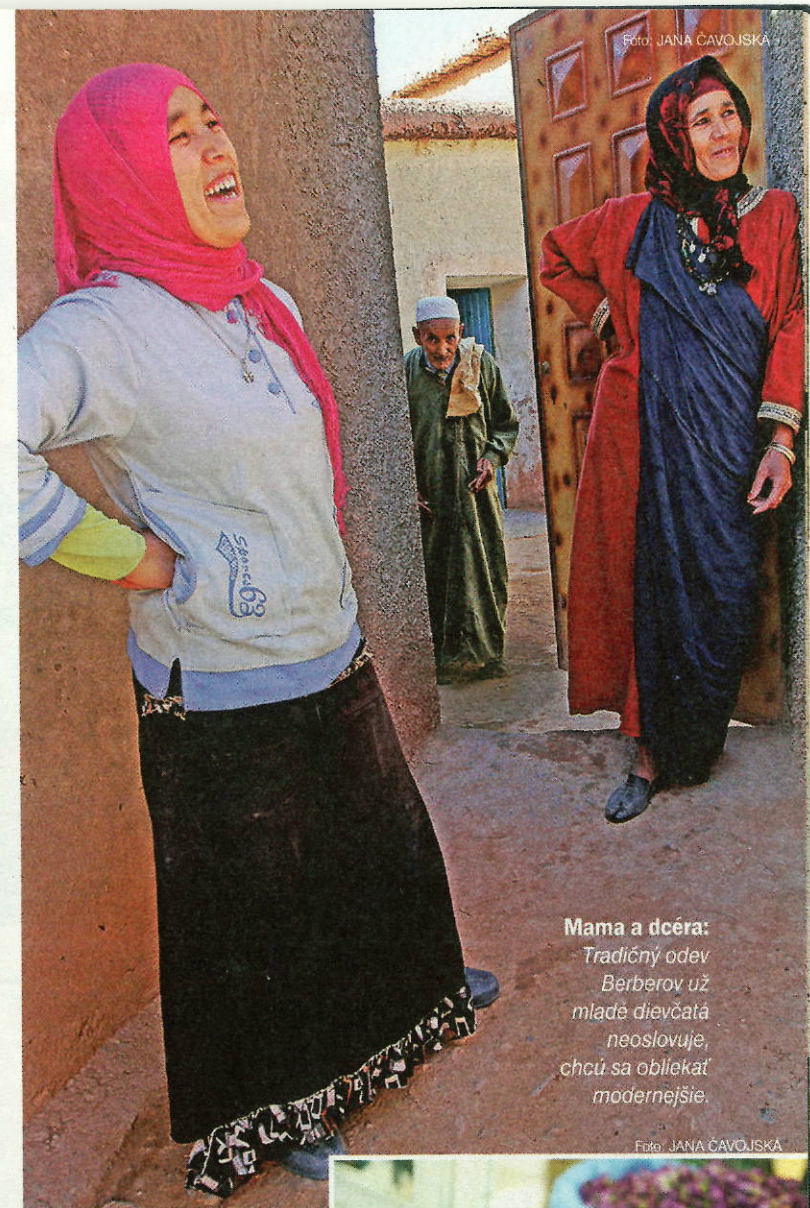
objednal -, do dediny Boutaghrar. Na jej mininá mestičku je mäsiarstvo, holičstvo, obchodík s rôznym tovarom a obchod so suvenírmí veselého chlapíka Ibrahima. Mikrobusom pokračujeme ešte kúsok do kopca po novej asfaltke. Za niekoľkými zákrutami odbočuje dolava prasná cesta. Batohy nám odviažu a zhodia zo strechy mikrobusu. Pred sebou máme hodinu chôdze. Najprv musíme prebrodiť riečku a potom kráčať údolím. Zo-

tmelo sa, hviezdy sú nízko a z druhej strany údolia nás sprevádza muezín svojim spevom. Práve zvoláva veriaciach do mešity. Úplne na konci všetkých ciest je náš cieľ, dedinka Agouti. **Hlinený svet:** Češka Jana, s ktorou kráčam údolím do Agouti, objavila túto dedinku pred pár rokmi. S manželom trekovala v marockom Atlase a hľadala trilobity. Je to pomerne bežný suvenír v týchto končinách, pretože kedysi sa

Óvca: Predstavuje doslova celý majetok.

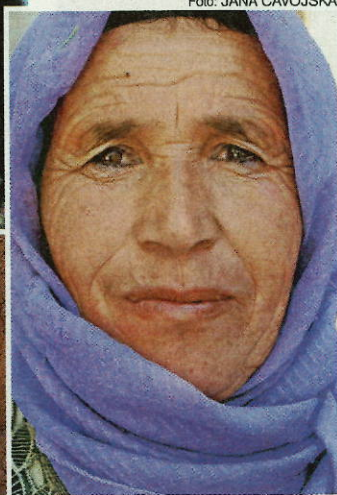

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Mama a dcéra: Tradičný odev Berberov už mladé dievčatá neoslovuje, chcú sa obliekať modernejšie.

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Ruže: Okolo mesta Keela N'Gouna sa pestuje damascénska ruža. Celé údolie dostalo podľa nej meno - Údolie ruží.

Alša: Šesťdesiatročná Berberka prišla viani o manžela. Je hlavou čisto ženskej domácnosti. Jej synovia prichádzajú domov len dvakrát do roka.

tu rozprestieralo more. Odtlačky schránok prehistorických živočíchov, ktoré sa tu váľajú medzi kamením, môžu mať aj štyridsať centimetrov. Jana s manželom postupovali horskými chodníkmi podľa nepresných máp, stratili sa a nejako sa dostali do Agouti. Cestička ich dovedla rovno pred dom miestneho učiteľa Aziza. „Keď

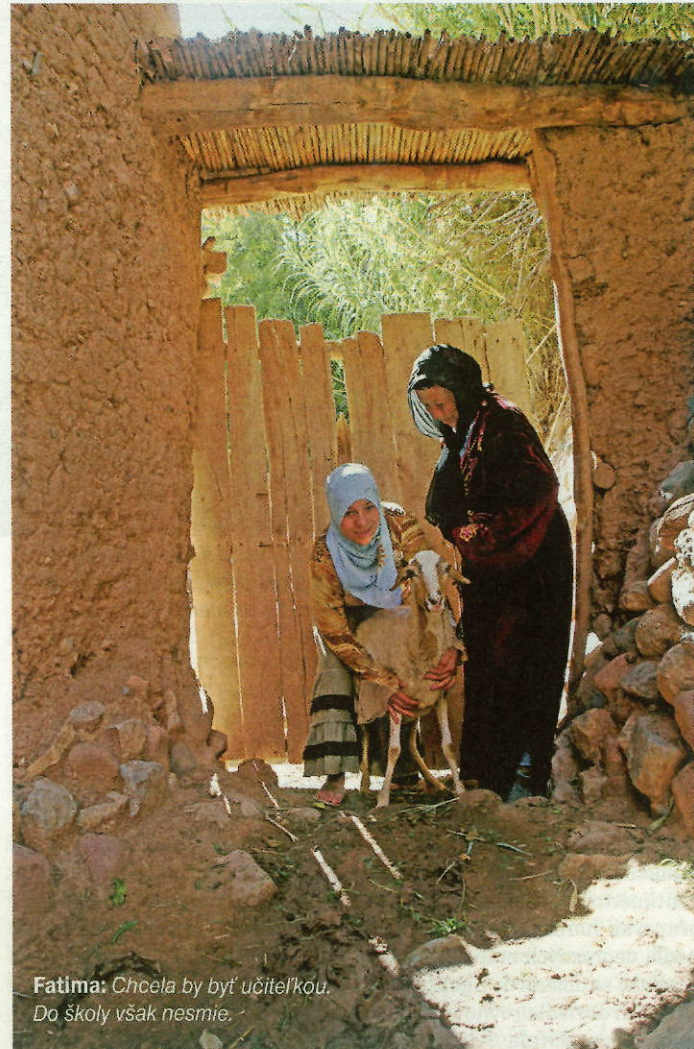
som vtedy v dedine videla celkom malé dievčatká pracovať na poli a vláčť na chrbtoch vodu a krmivo pre kravy, povedala som si, že musím pre ne niečo urobiť,“ rozpráva Jana. „Ak majú rodičia peniaze, pošlú do školy synov. Možnosti v tomto kraji nie sú veľké. Dievčatá, ktorým zaplatíme školu, pravdepodobne nevyštudujú ▶

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Domácnosť: Sedí a spí sa na zemi.

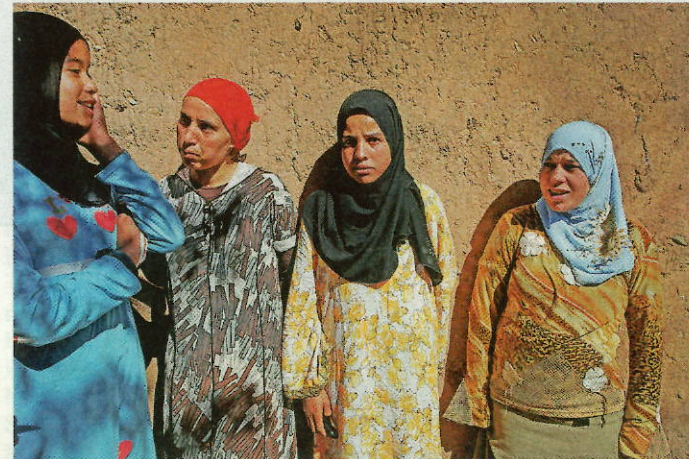
Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Fatima: Chcela by byť učiteľkou. Do školy však nesmie.

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Namiesto školy: Mladé dievčatá pomáhajú v domácnosti a skoro sa vydajú. Máloktorá má to šťastie, že môže študovať.

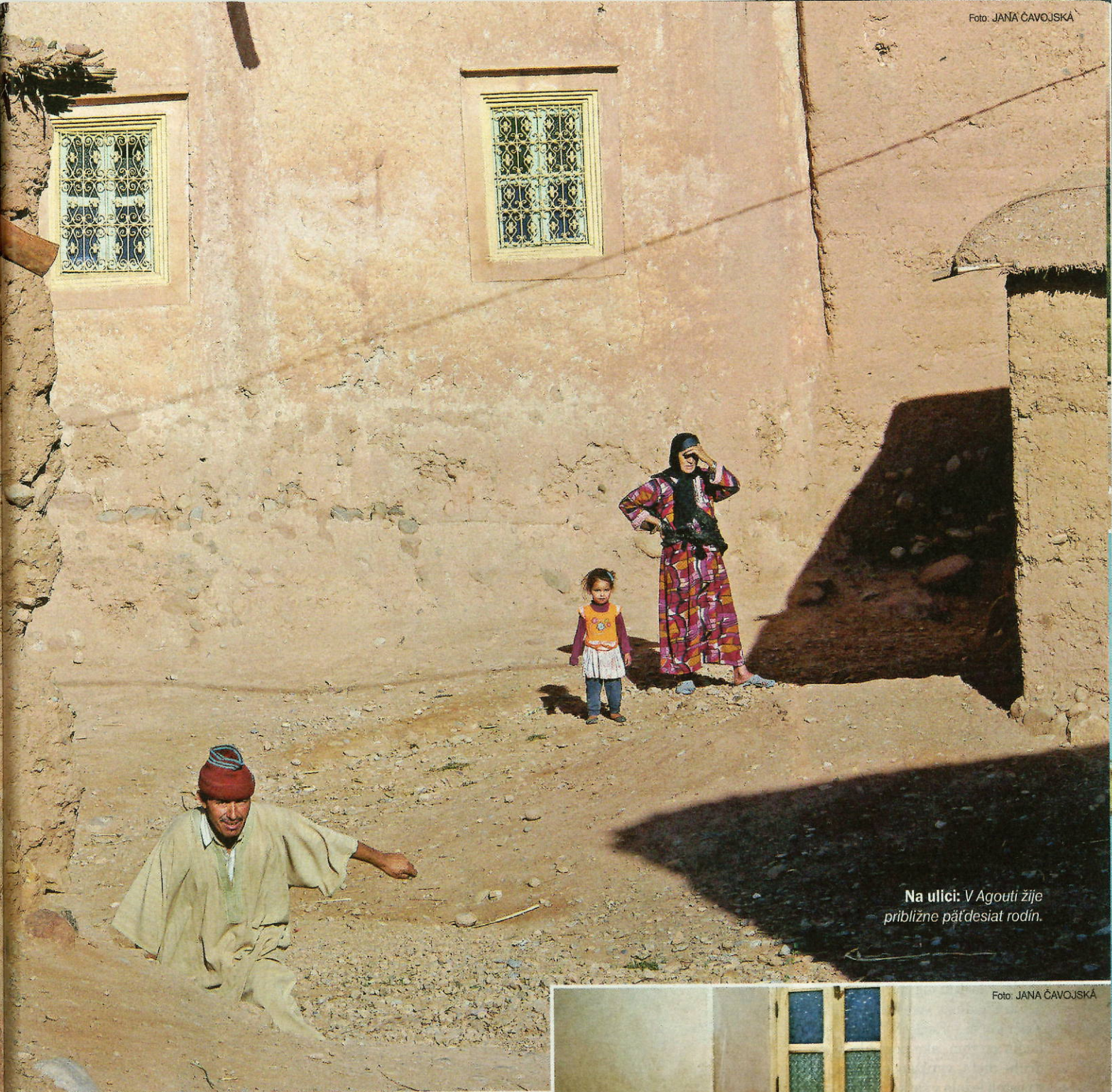
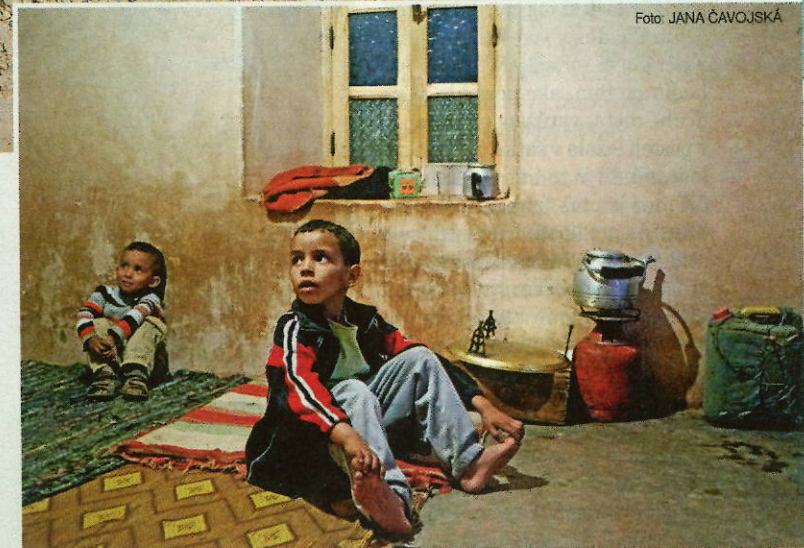

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Na ulici: V Agouti žije približne päťdesiat rodín.

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Deti z Aišinho domu: Odkedy sa naučia chodiť, sú v podstate ponechané na samovývoj.

univerzitu, možno to nedotiahnu ani po maturitu, lebo sa budú musieť vydať. Ale aspoň ich to ochráni od takej ťažkej práce.“

Tak vznikla myšlienka podporovať školskú dochádzku dievčat v Agouti aj dedinskú školu, ktorá v tom čase nemala zavedenú elektrinu, prostredníctvom nášho maličkého občianskeho združenia Berkat.

Agouti je svojský svet, zovretý uprostred červenohnedých kopcov pohoria Atlas. V nadmorskej výške približne 1 800 metrov tu ľudia obrábajú svoje polička, chova-

jú ovce, kozy a kravy. Sú to Berberi. Po francúzsky nehovorí takmer nikto. Pohnete sa tu len s arabčinou a berberčinou.

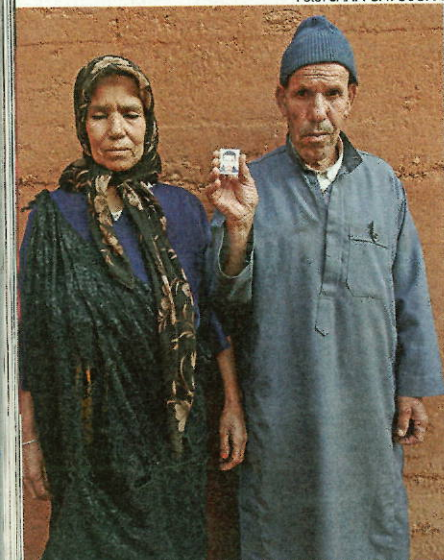
Celá dedina je vystavaná z hliny. Hlinené hospodárstva ohraničujú hlinené ploty, tie aj vyčleňujú vnútorné dvory, na ktorých stoja hlinené príbytky. Červenohnedý ráz krajiny nenaruša žiadna „umelá“ stavba. Uzavreté dvory majú v tomto prísne moslimskom svete dôležitý význam dokonale chráneného súkromia. Ak tu náhodou žene sklzne závoj a odhalí pramienok vlasov, ►

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Marocký čaj: Silný čaj s mäťou je vždy veľmi osladený. Maročania ho lejú do pohárikov z výšky.

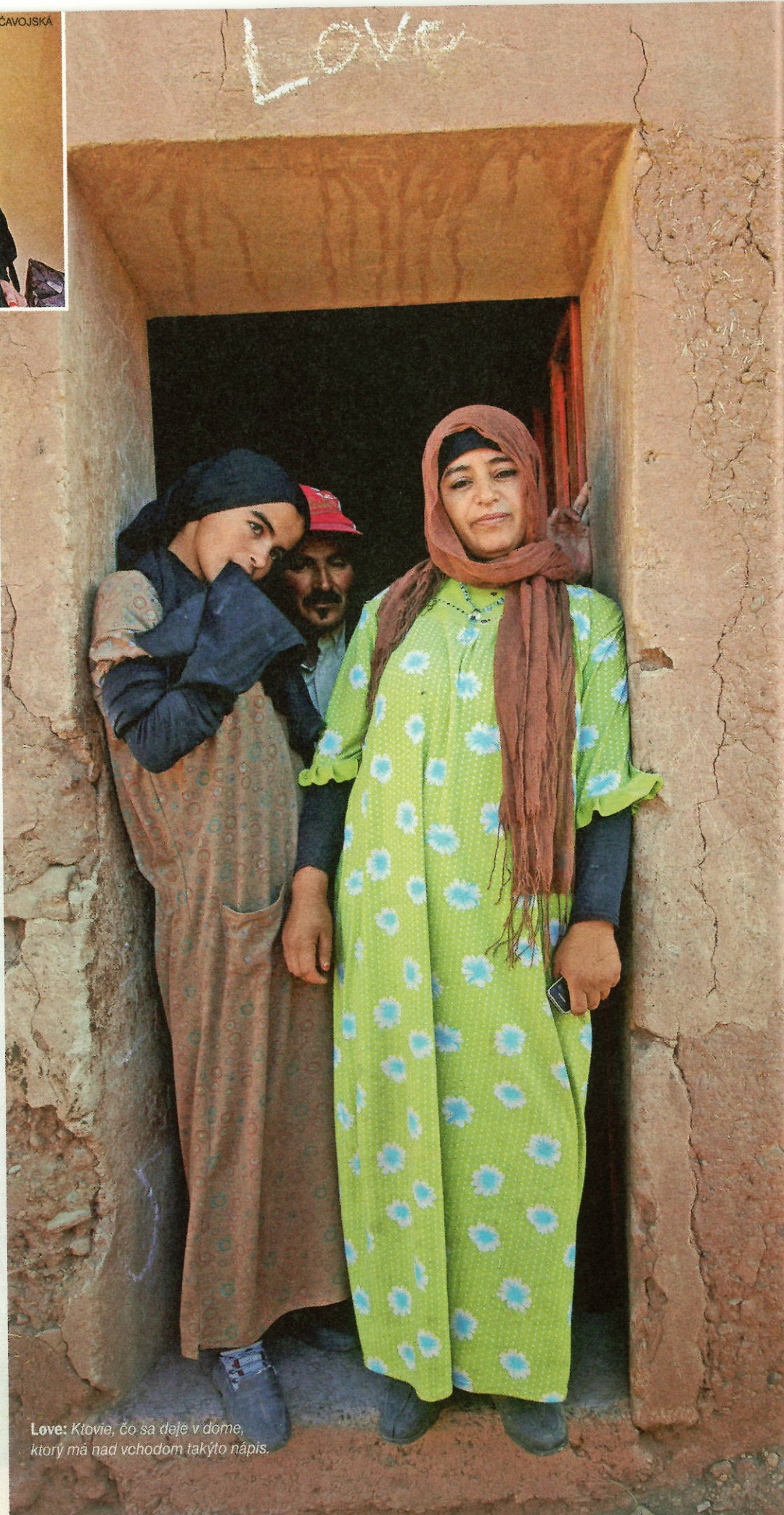
Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Škola pre Mohameda: Rodičia ukazujú fotografiu svojho syna. Od januára už nebudú mať dosť peňazí na to, aby mu mohli platiť internát.

nikto to nevidí, nikomu to neprekáža... Aj keď, to sa asi nestane. Ženy sú dôkladne zahalené. Aj vo vlastných kuchyniach. Šatky nosia často už aj veľmi malé dievčatká. Aziz bez šatky nikdy nevidel ani len vlastnú mamu. Jeho manželku Chadíđu sme boli navštíviť v pôrodnici v Keele M'Goune pár hodín po tom, ako porodila svoje druhé dieťa, vytúženého syna. Aj v posteli ležala v šatke. Pritom bolo jasné, že je to miesto, kam cudzí muž len tak ľahko nezablúdi. **Kúpeľňa pre hostí:** Ubytovali sme sa u Aiša. Drobná šesťdesiatročná vrásčavá Berberka. Na tvári má tradičné tetovanie, ktoré ju chráni proti urieknutiu. Nohy má nafarbené henou. Tá má chrániť proti poraneniám, horúčave a uštipnutiu hadom, v skutočnosti skôr dobre maskuje špinu. Aiša a jej nevesty, ktoré tu bývajú, sa umývajú asi raz do týždňa. Vtedy si aj menia oblečenie.

Muži v Aišinom dome nie sú. Jej manžel zomrel a synovia pracujú

Love: Ktovie, čo sa deje v dome, ktorý má nad vchodom takýto nápis.

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

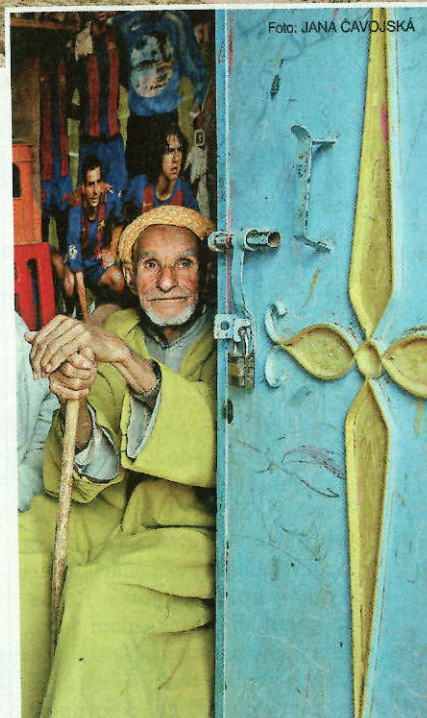
Agouti: Dedina je na konci všetkých ciest, od asfaltky treba šliapať hodinu pešo.

Foto: JANA ČAVOJSKÁ

Mandle: Ženy na dvore rozbijajú škrupiny mandlí. Mandliam a vlašským orechom sa tu darí.

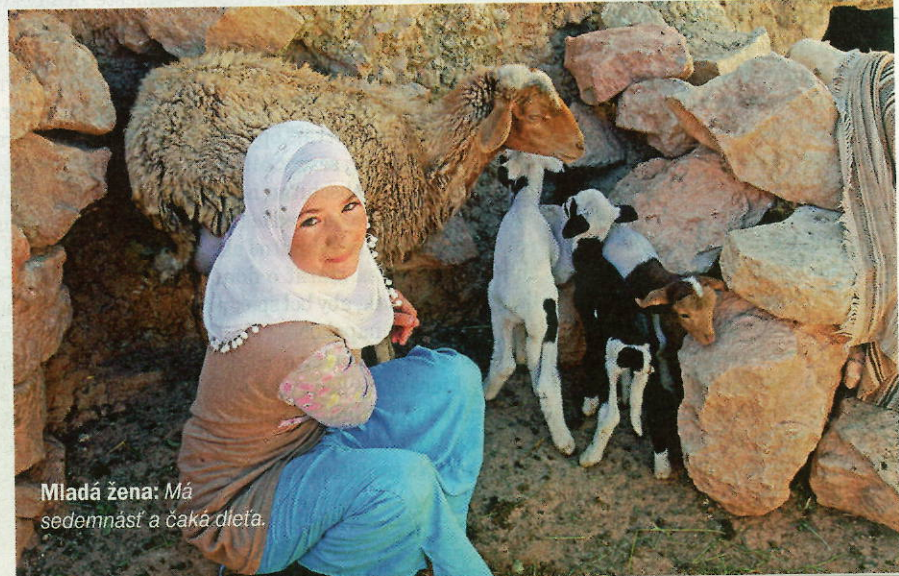
Foto: JANA ČAVOJSKÁ

V obchodíku: V Agouti kúpite len základné potraviny a tovary.

na stavbách kdesi v Casablance. Ako väčšina mužov z Agouti. Domov chodia dvakrát ročne, cez dva najväčšie moslimské sviatky. Stihnú akurát urobiť svojej žene ďalšie dieťa, ktoré ona potom porodí na hlinenej podlahe domčeka. Do pôrodnice v Keele M'Goune idú len uvedomelejšie ženy.

Spíme rovnako ako miestni, na tenkých matracoch na podlahe vystlanej kobercami. Jeme za klasickým stolom v akejsi honosnej obývačke, na ktorú je Aiša obzvlášť hrdá. Má tam zdobený strop a skutočnú obývaciu ►

Mladá žena: Má sedemnást a čaká dieťa.

Červené kopce: Krajina je špecificky sfarbená vďaka prítomnosti nerastov v pôde.

stenu. Ďalšia miestnosť, na ktorú je hrdá, je kúpeľňa. Tá je iba pre nás. Vykachličkovaná miestnosť s tureckým záchodom a nalezajstnou sprechou. Ak bol v rúrach aspoň aký-taký tlak, záchod splachoval a zo sprchy tiekol céc-rok vody. Ak nie, ženy vláčili vodu z prameňa pod kopcom a zohrievali ju pre nás.

Dôležitou ceremóniou v Aišinom dome bolo servírovanie čaju. Čierneho so štedrou porciou máty a cukru. Berberi ho lejú zhora z veľkého čajníka do malých sklenených pohárikov. Ani kvapka nepadne mimo. Prvý pohárik treba vyliat naspäť do čajníka. Rovnako ponúkali čaj v každom dome, ktorý sme navštívili. Na stole bol vždy aj okrúhly tenký chlieb. Každý dom tu má vlastnú pec a upiečť chlieb patrí k povinnostiam žien. Okrem toho pracujú na poliach, starajú sa o domáce zvieratá, nosia vodu. Stále sú ovešané deťmi. To najmenšie si obvykle priväzujú na chrbát. Nie sú však zvyknuté hrať sa s nimi. Deti tu všeobecne dostávajú veľmi málo podnetov. Keď Jana doniesla Azizovi hračky pre dcérku, vystavil ich na televízor. Malá sa s nimi nikdy nehrala.

Cesta do školy: Väčšina dospelých v Agouti nevie čítať ani písať. Maroko zaviedlo povinnú školskú dochádzku len nedávno. Tunajšia základná škola má iba šesť ročníkov. Ďalej sa dá pokračovať na college. Cesta do college trvá tri hodiny a vedie kaňonom v horách, čiastočne

točne korytom rieky a čiastočne úzkymi skalnými rímsami v stenách kaňonu. Európan by niečo také nazval trek. Prví turisti sa tam už objavili, tu začínajú sedemdnňový prechod Atlasu. Veci im vezú na chrbtoch somáre a sprievodcovia im každý večer postavajú stany.

Deti z Agouti nemôžu do college dochádzať denne. Musia tam bývať v internáte. Aj so stravou stojí maličkosť, v prepočte dvanásť eur na mesiac. Pre mnoho rodičov je to však horibilná suma. Ak ju dajú dokopy, tak väčšinou pre chlapcov. Dcéram školu predsa netreba... Našťastie, už aj v Agouti sú rodičia, ktorí si uvedomujú dôležitosť vzdelania aj pre dievčatá. „Aby robili to, čo ich baví, a mali sa raz lepšie ako my,“ dodávajú otcovia a mamy, sami negramotní. Iní rodičia sú však proti vzdelávaniu dievčat. Majú obavy hlavne o morálku. V nedeľu podvečer kráčajú dievčatá spolu s chlapcami tri hodiny do college a v sobotu popoludní sa tri hodiny vracajú domov. Ktovie, čo sa tam v prírode, pod modrou oblohou, môže odhrať, veď deti už majú viac ako dvanásť rokov...

Fatima má už sedemnásť. Inteligentná a skromná dievčina bola kedysi najlepšia žiačka vo svojom ročníku v agoutskej škole. Jej bratia chodia do college, no jej otec nedovolil ďalej študovať. Má pomáhať matke na hospodárstve. Ona by chcela byť učiteľ-

ka. „Šukran,“ poďakovala po arabsky a široko sa usmiala, keď sme s ňou a s jej matkou hovorili o podpore od nášho občianskeho združenia, vďaka ktorej by jej štúdium na college nestálo rodinu ani dirham. Aziz sľúbil, že prehovorí s jej otcom, keď príde na sviatok z Casablancy. Všetci však tušíme, že to bude zbytočné. Na college by začala až o rok ako osemnásťročná, kým by ho skončila, mala by dvadsaťjeden, stredná škola s maturitou trvá ďalšie tri-štyri roky... A už bude stará na to, aby sa vydala.

O túžbach a mužoch: Keby sa Fatima narodila v Európe, určite by sa učiteľkou stala. Tu sa jej nadanie rozplynie v starostlivosti o deti, ovce, kravy a pole. V Agouti je možnosťí šialene málo a pre dievčatá a ženy vôbec nijaké. Ako by vydať sa bol jediný cieľ a najvyššia meta v ich životoch. Fatima sa usmieva, zdá sa, že prijala svoj osud a nebúri sa proti nemu. To tu ani nie je zvykom. Kto by bral ohľad na nejaké túžby... „Čo očakávaš od manželstva?“ opýtala sa raz Jana Azizovej sestry. Mladá žena tejto otázke absolútne nerozumela. Manželstvo je predsa rovnako prirodzené a nevyhnutné ako chlieb. „Budem sa starať o dom, deti a manžela tak, aby bol spokojný,“ odpovedala napokon.

V Agouti sú predsa len dve mladé ženy, ktoré sa nechcú vydať. Ale nepochádzajú odtiaľto. Učiteľky Fatima a Bouchra majú dvadsaťšesť rokov. Na tunajšie pomery sú

už veľmi staré. Pochádzajú z mnej konzervatívneho prostredia, než sú tieto hory. V Maroku funguje systém prideľovania učiteľských miest. Do odľahlých dedín by dobrovoľne šiel asi málokto.

„Štyri roky v pekle,“ zhrnula Fatima život v Agouti nad čajom, orechmi a medom. Keď sme zostali samy, zložili si aj s Bouchrou šatky. Po dvoch rokoch požiadali o preloženie, ako im to umožňujú predpisy. „Miesta, ktoré nám ponúkali, boli ešte horšie ako Agouti,“ skonštatovala Bouchra. „Nebola tam elektrina. Preto sme tu.“

Učiteľky sa v Agouti nudia. Okrem práce môžu iba variť a spať. Každú strediu popoludní vyrážajú do Keely, je tam trh a internet. Fatima by si sobáš už aj vedela predstaviť, ale... „Nie sú tu vhodné muži,“ smeje sa. „V Errachidii, v meste neďaleko dediny, odkiaľ pochádzam, je to úplne iné.“

Pýtate sa, čo je také skvelé na mužoch z Errachidie? Predsa to, že sú z Errachidie. Z mesta. Život je tam krajší a uvoľnenejší. Nesmrdí všetko hnojom. Ľudia sú rozhladenejší. Aiši, našej domácej, sa zdalo neskutočne svetácke, keď sme sa jedno popoludnie vybrali do Boutaghraru. Hodinu pešo údolím tam, hodinu naspäť. Tá dedina a asfaltová cesta boli pre ňu veľkým svetom. Dostala sa tam len občas. A keď sme vyliezli na kopec, pod ktorým býva celý život, boli sme pre ňu hrdinky. ■

JANA ČAVOJSKÁ